

1. गीत :-

पूगीत में मैथिली गीत है, T.S. Eliot अनुसार
 ही पूगीत की भाषा उदाहरण गीत है किम है
 की भाषा - भाषा है मैथिली गीत है का
 किम है ही गीत गीत। गैरी बोर्ड के
 मैथिली का मुझ भाषा है। यह की ही भाषा
 भाषा है भागी है गीत है। भाषािक पूगीत है
 भाषािक भाषािक मैथिली गीत है। यह है पद
 यह उदाहरण है गीत है। पूगीत है मुझ उदाहरण,
 मनु उ मैथिली गीत है। पूगीत की भाषा
 विधा है भाषािक अनुवाद गीत है। पूगीत
 भाषािक है किम का भाषािक गीत है।
 यह भाषािक गीत है।

Lyrics Lyrics

यह गीत है गीत गीत -

1. भाषा है किम
2. गीत है गीत
3. गीत अनुवाद
4. भाषािक गीत

यह गीत है गीत भाषा
 भाषा गीत गीत है। गीत गीत का भाषा
 की भाषा है। "गीत गीत भाषा गीत भाषा
 गीत भाषा गीत गीत।" (गीत गीत गीत)

Shelly गीत गीत है :-

"Our sweetest songs are
 those that tell of saddest
 thought."

यह गीत गीत गीत गीत गीत
 गीत गीत गीत गीत गीत गीत

गोरी का मीठमूखी काँहें हैं
 डी डी है, यही घाँघुली काँहें ही
 रा उम्माग नही कर करती।
 गानिनी काँ घाँघुली काँहें

Objective poetry) Impersonal or
 बिना ही आपड़े करे उफुल के येम करे है।
 हि नई चिउत ही काँहें है। पर घाँघुली
 काँहें हि कही घाँघुली मेमाउ डे आपड़ा
 हाँहिमा याँहि है। हिम है गँगो के उगाँ
 हिँ हीँहिमा का करे है :-

1. ध्रुवांती (Narrative)
2. दादकी (Dramatic)

गणक

पेमाधी हिँ गणक दादकी, काँहें - योपरा ही रहे है। गणक
 हा माँघाँहें आपड़े है हिमउगीकाँ ताँहें गँगो करे।
 पर आपड़े आपड़े है ऐँहिमा नि गणक उम एकरताव
 आपड़े है गँगो उ - नै सिवागी बुँडिकाँ है माँह
 घाँघुली हिँ निगम उँहिमा निगम मेकर है मेमँ कँधरा
 है काँहें योउर हिँ योँहिाँ हिँ मघर एरीकी आपड़े
 येम हीकाँ आपड़े हाँही काँहें ही एउँडिकाँ माँह है।
 पर घाँहें हिँ निगम हिँ उँहिमे आपड़े है गँगो
 गणक है योँहि मेमम है मठला आपड़े आपड़े मेमम है
 मठला आपड़े माँह है।

का. नीउ मिथ नीउरु दे हिंसा मनुमार ->

“गसल उे उाह उे
पिम्मर उे गसलघाउ
उे सिउरु नीमी-नीमी
आहास हिं उुं
उे आये ये युमी नाल
नीडी नाहे ।”

पेठे :-

1. बाढीमां :-

बाढीमां मिम्मर हिं रपीरु उे यरिंसां आउेह हासा
उे अघर उे, मिमरा नीठला एर मंसर रिवाउे उेरा उे उेम
उे भुरघ रा मंसर चरलरा उे। बाढीमां उे मंसर मगुउे उे
ने घार-घार मिम्मरां हिं आ रे उेरां उे गसल रा
बुय सुहाउे बररा उे। मिम्मरां री उरना गसल री मिम्मरा
रपी नीडी नांरु उे। एम रपी बाढीं गरी, गसल दे हिं
मिम्मर नाल उे मिम्मर रा उबनीरी मिमडा रीउेमा गरीरा
उे।

2. उेस/घरिग-हसर :-

उेस उे घिंरा रीहडा री मिम्मरा मिउह नी
उे। उेस नाल नी रीहडा उे गंर निरुंरुंकां आ अवरर उे। उे
गसलकार मिम्मर उे गसल रपी निमरुउे नीउे उेस हिं ही
उररा उे। गसल दे उे मिम्मर रा अम-उे उे
कालनी उे।

3. रपीरु :-

रपीरु रा माघरिण अरघ उे - 'यिहुंका'। यरिउमर
अरघ मनुमार रपीरु उे अंसर उे, अघर सा अघर
मगुउे उे, ने किं गसल दे उे मिम्मर हिं बाढीं
उे मगुउे फगाउाउे अउे ननरुंरुउे बुय हिं उेगुरिमा
नांरु उे। गसल रा अउरा आये ये यरिउे मिमरे हिं

ਇੱਕ ਕਾਫੀਰ - ਹਰੀਦ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਠੀਕ ਮਕੈਡੇ ਤੋਂ
ਕਾਫੀਰਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬਾ ਕਰੇਗਾ ਤੋਂ ਪਰ ਹਰੀਦ
ਉੱਤੇ ਜੋ ਉਹ ਜੋ ਖਰਾਬੀ ਤੋਂ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਗਲਪਕਾਰ ਯਨੀਗਮ ਚੀਤਰ, ਮੋਹਨ
ਮਿੱਥ, ਬਾਬਾ ਬਲਦੇਵ, ਮੈਤਲ ਮਿੱਥ ਪੀਰ, ਗੁਰਮੁਖ ਮਿੱਥ
ਸੁਮਾਠਿਰੀ ਵੀਹਾਨ ਮਿੱਥ, ਤਖਤ ਮਿੱਥ, ਮਾਧੂ ਮਿੱਥ ਹਮਦਰਦ,
ਮ. ਮ. ਕੀਮਾ, ਜਗਤਾਰ, ਸੁਗਮੀਤ ਯਾਤਰ, ਗਰਿਭਜਨ ਮਿੱਥ, ਮਿੰਟ
ਕੁਮਾਰ ਬਰਾਖੀ ਕਾਰਿ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪਕ ਦੇ ਕੇਰੇ ਵਿੱਚ
ਇੱਕ ਸਿਕਰਕੋਰ ਮਥਾਨ ਹੈ। ਸੁਗਮੀਤ ਯਾਤਰ ਦੁਆਰਾ ਗੰਚਤ
ਗਲਪਕ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

“ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿਹੋ,
ਉਂਝ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸੁਮਾਧਨ ਕੀ ਕੀਠੇਗੇ।
ਗੀਤ ਦੀ ਮੈਤ ਜੋ ਨਿਯਮ ਗਤ ਤੋਂ ਗਈ,
ਮੇਰੇ ਜੀਵਿ: ਮੇਰੇ ਜਾਗ ਵਿੱਚ ਮੰਗਿਠੇਗੇ।
ਇਸ ਕਮਰਾਲਤ 'ਚੋਂ ਖੋਲੇ ਖਿਠਕ ਤੋਂ ਗਏ,
ਟੈਮਲੇ ਸੁਖਦਿਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੇਦ ਸੁਖਦਿਕਿਆਂ ਸੁਕ ਡਾਠੇ।
ਕਾਏਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰੀ ਜਾਪੁ ਗੁਰੂ,
ਇਹ ਕਹੋਂ ਤੋਕ ਇੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਠੇਗੇ।”

ਨਸ਼ਮ

‘ਨਸ਼ਮ’ ਕਾਰਬੀ ਸੁਲ ਦਾ ਸੁਬਰ ਤੋਂ ਕਮੇ ਇਸਦਾ ਕਾਰਬ ਤੋਂ
ਮੋਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਗੇ ਵਿੱਚ ਪਿਠੇਠਾ। ਮੋਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਖਜੀ ਤਰਤੀਬ
ਜਾਂ ਸੁਚੱਕ ਨਾਲ ਯੋਗਿਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਇ - ਬੰਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ
ਖਾਸ ਵਾਸ ਨ ਜਾਂ ਤੇਕ ਵੇਗੀ ਤਰਾਂ ਯਕੁਰ ਤਾਂ ਤਰਤੀਬ ਨਿੱਤ
ਸੁਬਰਾਂ ਕਮੇ ਖਿਕਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਨਸ਼ਮ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਸਨੂੰ ਸਿੱਕਰ ਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਕਣ :-

ਉੱਕਣ ਵਿੱਚ ਕਾਇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੇਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਮ ਦਾ

कां रे चिंटा सांरा ॐ। उरु। कागमी छिं लसम कुं बाकीर
 री पाधरी कास किडाहिंसा सांरा ॐ, यर तिम लसम
 छिं छिम याधरी कुं ता क्यहाहिंसा गिग्गा
 उहे उमरुं क्काकार लसम, रिग सांरा ॐ।
 बाउरी उमाहां छिं लसम कुं 'रीहडा' रिग
 सांरा ॐ। यकाधी छिं क्काम उर उ रीहडा कधर
 गी हगडिक्कां सांरा ॐ, यर, उरु कागमी चिहैरस हाके
 बहीक्कां/साहिं गे रीहडा री सां 'लसम' कधर री हगडं
 री बीर ॐ। मिमास हसे उगहैउ गिग्गा रे क्कायहै
 रीह - मेगरी 'मेग ररु उरुम उरु' कुं उिंता उगां
 उगां छिं उिंता ॐ, निरां छिं यागिरे कुं 'लसमां' रस
 कुं 'गीउ' क्कते रीमे कुं 'गससां' मिगरीष छिं रसा
 गीउं क्कते गससां कुं क्कते मिहरी क्कवां कास
 कियेहिंसा ॐ क्कते लसमां कुं हँसरा - हँसरा कां
 चिंटा ॐ। 'रीरु रे यरहाहै' कां री लसम रा लसम
 हँस। उरागह :-

मुंते मिय मेरे रेही येंरे
 नीरु हे यरहाहै,
 उरु केंरु रिह यीरु रीह
 उरु केंरु रिह,
 कधरुम कध क्कवीक्कां गी मांडे
 गससां मांरीक्कां यहीक्कां,
 उरु कध हिमगीक्कां लसमां
 उरु कध उ गरीक्कां,
 कधहिंसा हँरी नीरु उगी छिं
 छिंष गेग छिंउं कागी,
 धीक्कां गिग्गा मागुग कधी सिउं
 गीउ रे केंरु यागी,

ਰੁਖਾਈ

‘ਰੁਖਾਈ’ ਕਰਬੀ ਤਾਮਾ ਦਾ ਕਥਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਕਾਇ-
 ਖੰਦ ਕਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ
 ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਰਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਈ ਇਸੇਮ ਛੰਦ ਦਿਖਾਏ ਹੈ।
 ਟਾਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਦੋ-ਬੰਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
 ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਦੋ ਦੋ ਬੰਤ ਸ਼ਾਮਿਲ
 ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ‘ਤਗਨਾਂ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ
 ਸ਼ਿਕਾਮ ਦੀਆਂ ਰੁਖਾਈਆਂ ਖੁੱਤ ਕਰਕੇ ਜਦ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮਾਂ
 ਦੀਆਂ ਕਰਕਾਂ ਤੇਜ਼ਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰੁਹਾਰ ਉੱਠਿਆ
 ਹੈ।

ਚੜ੍ਹਦ :-

ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚੜ੍ਹ (ਤੁਕਾਂ) ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ - ਪਹਿਲੀ,
 ਦੂਜੀ ਕਰ ਕੇ ਚੌਥੀ ਚੜ੍ਹ ਕਰ ਤੁਕਾਂ ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੁਕਾਂ
 ਦੇ ਕਾਫੀਏ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੀਜੀ ਚਾਰਠ ਵੱਲੋਂ
 ਤੁਕਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਕਾਮ ਤੋਂ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਮ
 ਸ਼ਾਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਚੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਕੋ-ਕਰਬ ਦੀ
 ਪ੍ਰਯਾਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮੀ ਚੜ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿੰਦੇ ਵੱਲ
 ਮੈਰੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟਾਗੀ ਕਾਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਰੁਖਾਈ ਵਿੱਚ
 ਚਾਰੇ ਤੁਕਾਂ ਕ ਰਮ-ਕਾਫੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉੱਤਮ ਸ਼ਾਮਿਲ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ :-

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੁਖਾਈ ਸ਼ਿਕਾਮ ਦਾ
 ਕਰਕ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ :-

ਤਾਲੀ ਕਾਲੇ ਤੇਜ਼ ਨੇ ਕਰਕੇ, ਕਾਮਾਂ ਹੱਟ ਸੀਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮਿਲ।
 ਕਰਕ ਗਾਗਰ ਦੇ ਸੁੰਘੇ ਕਾ ਕੇ, ਪਾਸੀ ਵਿੱਚ ਕਾ ਕਾਈ।
 ਤੂੰ ਜੇ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਕੇਲੇ ਗਿਓ, ਇਕ ਸੋਗਾ ਗਿਓ ਜਾਮਾਂ।
 ਉੱਤੇ ਭੀ ਕਰਕ ਕਰਕ ਦਾ ਕੈਲਾ, ਕੁਝ ਸੀਰ ਕਮ ਸ਼ਾਮਿਲ।

ਇਸੇ ਯਾਤਰੇ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਚਰਚਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਮਾਂ ਅਮਲ ਤੇ,
 ਯਹ ਤੀਜੇ ਨੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਚਰਚਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸ ਤੁਰਾਂਤ
 ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਝਾਈਆਂ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਮਿੱਥੇ ਵੀ ਵੀਹ-ਬਦਲਾ
 'ਮਮਤੀ' ਵਿੱਚ ਮੇਰੀਲਤ ਨੇ। ਨਮੁਨੇ ਵਜੋਂ :-

ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਉਹ ਅਮਲਾਗੀ, ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਤੇਰੇ ਵੱਲ।
 ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਮੇਰੀ ਲਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਦਿਲੀਆਂ
 ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਤੇਰੇ ਤੇਰੇ, ਕੋਈ ਕੀਰਾ ਲਾ ਤੇਰੇ-ਤੇਰੇ।
 ਬਾਬਾ ਕਾਥੇ ਵੱਧ ਵੱਧ ਜਾ, ਮਿੱਥੇ ਚਾਤੇ ਵੱਧੇ ਜਾ ਕਮਲ।

ਖੁਲੀ ਕੀਰਾ

ਖੁਲੀ ਕੀਰਾ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਫੇਰਾਂ ਤੁਰਾਂਤ ਵੀ ਯਾਦੀ ਹੈ
 ਮਈਰਾ ਨੇ ਕੀ। ਆਪਣੇ ਭਾਗੇ ਤੁਰਾਂਤ ਅਤੇ
 ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗੇ ਵਿੱਚ ਖੁਲੀ ਕੀਰਾ ਨੇ ਕਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ
 ਮਾਨਿਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੱਧੇ। ਉਨੀਵੀਂ ਕੀਰੇ ਵਿੱਚ
 ਜੇਰੇ ਅਤੇ ਅਮਲੀਰਾ ਦੇ ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ
 ਕੀਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵੀ ਯਾਦੀ ਨੇ ਵਿੱਚ
 ਕੀਰਾ। ਉਨਾਂ ਅਮਲੀਰਾ ਕੀਰੇ ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ
 ਤੁਰਾਂਤ ਕਾਂ ਫੇਰੇ ਨੇ ਅਮਲੀਰਾ ਕੀਰੇ।

ਲੱਛਣ :-

ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਕੀਰੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾਂ (ਤੁਰਾਂ) ਵੀ
 ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਮਾਂ ਨੇ ਕਮਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਤੇਰੇ, ਤੁਰਾਂਤ ਵੀ
 ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀਰੇ ਅਮਲੀਰਾ ਪੁਰਾਣੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਰੇ ਤੇ
 ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਯਾਗ ਕਮਾਂ ਵੀ ਕੀਰੇ ਅਤੇ ਕਮਾਂ ਨੇ
 ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂ ਕੀਰੇ ਤੇਰੇ ਤੇ। ਇਸ ਤੁਰਾਂ
 ਵੀ ਕੀਰੇ ਤੇਰੇ ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂ (blank
 verse) ਕੀਰੇ ਤੇਰੇ ਤੇਰੇ ਕੀਰੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ

एक आँसुवां न हिन ही गनी बरिष्वां हिन ह
 गन हिन, रंभुवां हिन, वेगाव हिन आदि कां सिउं ३५

उदाहरण :-

यथादी हिन हिन प्रकार की कहिउा का
 आरुत ह. पुनक सिपा न कीडा न हाफव हिनम
 रं कादि मंगलि फीहिन आदि गागा
 उं हिनम वय हिन प्रजाहिन *(Leaves of grass)*
 पहिवा नी। उम उं घाह आनेव कदीष्वां न हिन
 प्रकार की कहिउा सिवा। पुं. पुनक सिपा की कृष्णी
 कहिउा का हिन नमुना हिन :-

उरै । गनुउ रीगे नगरे ।
 निरे - निरे सिम्बास हिनं रे,
 उरां हिन छलीष्वां हिनं रीष्वां निरगीष्वां,
 गारे गारे सिउरे, वेनिबध सिउे,
 न ह्यारे न ह्यारे बुह न्यापहा ।
 रीगे रीगे सिउ हिनं रे,
 उरै उरै वेर उे आलीष्वां उलीष्वां गप्पां
 हिनं री गरीष्वां निवा,
 हिनं रा अउय हिनं,
 हिन उरै यादी हांग,
 अरै नी हिनं हिनं ।